

ССРЭ-нің Дээди Сөвединге соңгулдаларга уткуштур

Соңгукчуларның чагылары

АЛДЫ-ШЫНАА. (Телефон-биле). Улут-Хем районда Мичурин атыг көдээ ажил агый артелинің төвүнге февраль 15-те болган ужуражылга хуралы бедик көдүрүлүшүнүг болуп эрткен. Бүзүрөтүргөннөрдөн эш Доржунуң допчу илеткеленин соонда саналдар эгелээн. Сөс ап чүве чугаалаан соңгукчу бурзуу боттарының депшиди үндүргени, совет эрге чагырганың дээди органынга депутаттың кандидаты Сат Шангыроолуна Дүкежекке чагырлары берип, ажил-ишти улам бедиктен хүлээлелерин ап турган. Аныяк соңгукчу кыс Дозулааның чугаалааны болза:

— Бистин совет күрүнесин ышкаш ындагы шынын болгаш долу демократтыг күрүне делегейде чок. Ол болза, Коммунисттик партияны, Совет чазактың чөп политиказының ботанылгазы. Партияның XIX съездинин шийтилерин өзүгаар бүгү нийти өөредилгези амгы үеде кол атырганың бирээзи кылдыр тургузунуң турар. Бирик билбес кижи эртем чөдип алыры берге болгай. Районда бо талазы-биле өөредилелерни боттут удурутчу чугула.

Санакчы эш Хиришпен, малды меңди, куштуг чыл ажырамыче, ылаңгы чаш малды бүрүн камгалап

алырыңе кол кичээңгей салырын колхоз баштаар черинге сүмелеви шаан, ногаа тарылганын калбартыр, бажың чаны участоктарны шын ажылгаар дугайында колхозчуларны кыйгырган. Эге школа башкысы Наталья Кокарская бодунун саналынга мындагы айтырыг көдүргөн:

— Колхозчуларның (маалда 15 хи. ре өрегенен аңгыдазы) барык шуптузу бажынарлыг болган. Күдүрүлүг чуртталга чүгле бажыңе көжүп киргени-биле шийтирлетингени ол эвес-ле болгай. Иштики дерилгелери дыка чепсез, радио колхозта амга чедир тургустунмаан. Бо дугайын колхоз баштаар чери-даа өөренип көөр, бистин депшиди турарымыс Националдар Сөвединге депутаттың кандидаты эш С. Ш. Дүкежек айтырыг тургузуң дузалаары чугула.

Соңгукчуларның чагыын бүрүн хүлээп албышаан, чаагай амдыралдык улам ыңай чечектелишикин дээш могаг чок бердинген ажылдарын эш С. Ш. Дүкежек бодунун чагазынга илереткен. Хурадан бо чылдың тудуг планынга хереглээр материалдары, чаксы хову ажылдыга бүгү белеткелдерин соңгукчулар хүнү март 14 бетинде кылып алган турарын шийтирлээ.

Анык соңгукчулар кичээзи

Февральдың соок кичээлеринин бирээзинде Кызылдың № 4 школазының соңгалары дыка орайга чедир чырык турган. Оон чаны-биле эрткен кижилерге аккордеонун үнү, аныяктарның ырлары болгаш каткылыг хөлээшкини ырактан-на дынналып турган. Аңаа Кызылдың № 9 агитпунктузунун организастаның, 12 дугаар соңгулда участогунун аныяк соңгукчуларының кичээзи болган. Орта чүс ажыг оолдар болгаш кыстар чыылганнар, оларның дыка хөйү чүгле бо чылын 18 хар четкен болгаш ССРЭ-нин Дээди Сөвединин соңгулдаларынга эң баштайла киржир.

«Совет эрге-чагырга аныяктарга чүвү бергенил» деп темага лекцияны аныяк соңгукчулар улуг кичээңгейлик дыннааннар. Кызылдың № 1 ортумак школазының өөреникчилерин бот-тывынгыр уран-чүлү коллективинин концерти аныяк соңгукчуларга дыка сонугурчанык болган. Оон сөөлдүнде массалыг оюн, танчы болган.

А. ЛЕПЕШКИН.

Почтачы - агитатор

Барыш-Хемчик районунун Ворошилов атыг көдээ ажил-агый артелиниң почтачызынга коммунист эш Сарама ам 5 чыл ажылдап турар. Чоңунч чагыткан солуннарын, журналдарын, амы-хуунун чагааларын болгаш албаның бижиктерин чогуур өй-шаанда чедирип берип турар. Ылаңгытайгада ажилдап турар бызаачыларга, тудугчуларга, ховула тараачыларга болгаш ырай хемнер, даглар санында колхозчу малчынарга солуннарын чедирип, солун номчулгазын болгаш беседаларны үргүлчү кылып берип турар.

1954 чылдың солун чагылдыгазынга эш Сарама идеялык кирижи, парлаганың ужур-дузанын колхозчуларга тайылбырлап тургаш, дөрт муң хире рубль түнге яны-бүрү солуннарын, журналдарын чагыткан. Колхозта ам 68 «Шын», 6 «Тувинская правда», 58 «Тываның аныяктары», 7 «Молодёжь Тувы», 247 «Сылысчыгаш» болгаш 153 «Чаа амдырал» солуннар бар.

Эш Сарама ам ССРЭ-нин Дээди Сөвединге соңгулдаларга ажил-агый талазы-биле чедишикинниң ужуражың дээш колхозчулар ортузунда агитация ажилын кылып, тургузучу куш-ажылче оларны кыйгырып турар.

Д. СЕДЕН.

Агитация ажылың калбартып турар

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районун Хөндөргейде «Кызыл тараачын» колхозта партия организацыяның секретары эш Доржу, агитпункт эргелекчиси эш Топай-оол олар ССРЭ-нин Дээди Сөвединге соңгулдаларга холбаштыр колхозчуларның ортузунга агитация ажилын калбарган. Агитпунктуң лозунгдар, плакаттар болгаш баштычыларның портреттери-биле дерип, ында номнар, солуннар, сеткүүлөр болгаш өске-даа чүдүлдер делегетинген.

Колхозта 20 ажыг агитаторларны соңгулда участогунун аайы-биле, чер-черде быжылган, оларның ажылынга практиктик дуза кылдыр агитаторларның семинарын, хуралдарың дактаамал организастан турар.

Оон түнелинде агитаторлар колхозчу тараачыларның болгаш малчыларның ортузунга лекцияны бол-

гаш илеткелди 4 катап организастанган. Солун номчулгазын 79 катап, беседаларны 64 катап чоруткан. Ол ышкаш хана солуннарын, агитпункттарны доктаамал үндүрүп турарын чедип алганнар. Соңгукчуларга колхозтуң бот-тывынгыр уран-чүлү бөлүмүнүн концерти ийн удаа организастанган.

Коммунисттик партияның болгаш совет улустун херээ дээш демиселчи, Сталинчы шаанналык лауреалды Салчак Калбахорекочев Токанин, шылгарангай эртемдээн академик Марк Борисович Митинин болгаш чевнуң чаагай херээ дээш демиселге бодун бүзүрөткен, «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы Дюнгак Сүлдемович Настык-Доржунун ажил-чорудулгазын соңгукчуларга таныштырып турар.

М. СЕВЕН.

Хүлээлгелерин күүседип турар

Улут-Хем районун Маленков атыг көдээ ажил-агый артелинин Тел. Ыяш деп черде оттурлар ыяш белеткен турар бөлүү соңгулда мурунунун чарыжыңга алган хүлээлгелерин чедишикинниң күүседип турар. Ол бөл-

лүктүн шалыпчылары эштер Докпа, Данызың олар хүн нормазын 150 хуудан өрү күүседип, 20 ажыл хүнеринде 115 кубометр ыашты кезип, чарып тургусканнар.

ЛЕКЦИЯ

Ажил-агый санажылгазы — ажил-агыйның социалисттик башкарылганың методу

Ажил-агый болгаш культура тургузушунунун үлүг программасын айткан Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязының XIX съездин улус ажил-агыйның бүгү звеноларынга камналганын чурумун чагырлыш чок чорударының эргежок чугулаш айткан.

Аар үлетпүрүн бүгү тала-биле хөгжүдери болгаш үрметкеп садар өртектерин үргүлчү чийгедери-биле кады бүдүрүлгенин улустун хереглел чүдүлдерин бүдүрүп үндүрер алырларын дүрген көдүрер талазы-биле партияның болгаш чазактың салган сорулгалары ажил-агыйны эң-не камналгалык болгаш санажылгалык чорударын негеп турар.

Күрүне бүдүрүлгелеринге камналганын чурумун боттандырынын кол чөпсө болза, ажил-агый санажылгазы болур. Ажил-агыйны планы-биле чорударының методу болур ажил-агый санажылгазының ужур-дузанын болза, бүдүрүлгенин иштинде чаштынып чыдар курлаавырларын илередирин болгаш эң-не аяктыкы-биле ажылгаарын, продукцияны бот-үнесин үргүлчү чийгедирин болгаш бүдүрүлгелериниң чарыдалың чыгышы чок эвээжер болгаш болбазырадылганы дигир болгаш ниитини күш-ажылының чарыдалың чайгышы чок эвээжер дигир болгаш чыылданы көвүдөдир арганы тургузуп турар.

1. Социализм үезинде ажил-агый санажылгазының ролу

Бүдүрүлгелер чөпсө ажылчы чоннарын холунда туруп турар социалисттик ниитиледе продукцияны бирээзи бүдүреринге дигир болгаш ниитин күш-ажылының чарыдалың үргүлчү чийгелдеси болза, эргежок чугула чүлү болур. Социализмнің кол экономиктиг хоойлузу ажил-агыйны камналгалык болгаш аяктык кылдыр чорударында таарымчалык болуп турар. Ажил-агыйны кам-

налгалык болгаш санажылгалык чоруткан турум социалисттик үлетпүрүнүгү бугу адырлары улам дүрген хөгжүп турар, улустун материалдык болгаш культурлук деңгели улам-на күштүү-биле көдүрүлүп турар. Ынчангаш социалисттик ниитиледеги ажылчы чоннары боттарынын күш-ажылын эң-не камналгалык-биле болгаш аяктыкы-биле ажылгаарына ханы сонуургалды.

Капиталисттик ажил-агый бодунун ужур-утказы-биле чоңга удур болуп турар. Капиталист болза, күш-ажылды камнаарынче эвес, а бодунун капиталы камнаарынче чүктүп турар. Ол камналганы хамкыткыч мурунда мөлчүлгени күштедирериниң аргазы-биле ажылчы күштү граатаның өсү-биле самчыгаарынын, аяктык чоннарын үптүргенин аргазы-биле чорудуп турар. Капиталисттик экономиканы силгип турар бүдүрүлгелер анархияны болгаш экономиктиг кризистер өртектер материалдарын болгаш кижилерин күжүн улуг төтөгелдегө чедирер.

Социалисттик бүдүрүлгениң планың хөгжүлдүгени, оң дээди техникага үндэлгенден соксаал чок өзүлдеси болгаш болбазырадылганы дигир болгаш ниитини күш-ажылының чарыдалың чайгышы чок эвээжер дигир болгаш чыылданы көвүдөдир арганы тургузуп турар.

Арыг оулганы чедип алыр чорук социалисттик бүдүрүлгелге шимчектик болуп шыдааы. Ынчалза-даа социалисттик ниитилеге чыылда эргежок чугула. Чыылдалар болза, социализмнің катапталар бүдүрүлгениң карачангыс үнер дөвү болуп турар. Ынчангаш, социалисттик бүдүрүлгелериниң оулгалың болур чорун эргежок чугула.

Бүдүрүлгелерини камналгалык

болгаш орулгалык чорунун өзүлдеси тала-чаагаар боттанып турар эвес, а бүдүрүлгениң кулавырларын ажил-агыйның социалисттик башкарылганын муракчы методтарын ажил-агыйның күш-ажылын бүдүрүлгүнү чайгылыш чок өстүреринге үндэлнээш максималдык-биле ажил-агый дээш демиселдин аргазы-биле боттанып турар.

Ажил-агыйның социалисттик башкарылганын методун дугайында айтырганы бир-ле дугаарында Ленин көдүргөн. Ажил-агыйны планымы-биле организастанарының, продуктуларын бүдүрүлгениңе болгаш хуваалдазынга шынгың үчүтү болгаш хыналданы тургузарының, күш-ажылды материал талазы-биле деткириниң болгаш аяктык чоннарын чогаалдыкың эгелээшкининиң хөгжүлдүгениң таарымчалыг байдалды тургузарының ажил-агый саналгазы боттандырынын, эргежок чугулазын Ленин 1918 чылда-ла айткан.

Социализм үезинде үне хоойлузуң бүдүрүлгелге саялдары күрүнең бүдүрүлгелеринге ажил-агый санажылгазын чорударын негеп турар.

Оон-биле кады чамдык совет экономистер марксисти политиктиг экономиканың ол чугула өөредиян хүлээвейн турарлар. Чижээлээрге, бодунун 1952 чылда парламентинге, «ажыл-агый санажылгазының үнденин» деп номунага Я. Кронолдуң бирик турары болза, ажил-агый санажылгазы «социализм үезинде үне хоойлузуң түнел эвес» дээш. Ол шын эвес билишкин болза, ажил-агый санажылгазының дугайында Я. Кронолдуң тайылбырлаында кол чүлү болур. Кронол бодунун номунага бот-үнесин шын эвес болгаш субъективтиг өсү-биле тодоргайлап тур-

Партияның кежээки школазының кичээлинен

СЭКП-нің Эрин райкомунун чанында партияның кежээки школазында 28 киж өөренип турар. Чоокта чаа СЭКП райкомунун библиотеказынга кежээки школазын ийги чылыңгы дыннакчылары-биле «Даштыкының шериг интервенциязының болгаш хамааты дайынның үезинде большевиктерин партия» деп темага семинар кичээлди эрттирген. Беседалажышкының пропагандист эш Ламажап удурткан.

Беседалажышкыга дыннакчылар идеялык, улуг сонугургал-биле киришкенер. Бир дугаарында эш Арапчор сөс алган. Эш Арапчор даштыкының шериг интервенциязын эгелээнин, ол үеде совет чурттуң байдалы, Германияга дайың аштырганы, Германияга болган революцияны, интервенцияның подхоттары, аңаа удур партияны, совет күрүнең аңаа чоруткан хемчеглерин тайылбырлаан.

Дыннакчылар эш Арапчорга элээн каш айтырыгларын салгылаан болгаш оң тайылбырлаан эштер Амрыбт, С. Чыргал-оол, А. Сагаан-оол олар байдып немээнер. Чамдык эштериниң арай шын эвес тайылбырланган черлерин өскелери дораан-на эди, билдингир кылдыр, толаргай чижектер-биле көргүзүп тайылбырлааннар.

Аныяк Совет республикага удур даштыкының шериг интервенциязын организастанарыңа ханың арастан америк империализмнің улуг ролун дугайын дыннакчылар делгергей-биле чугаалааннар.

Делегейде бир дугаар совет күрүне, Коммунисттик партияның удуртулгазы-биле бистин чурттуң ажилчыларның болгаш аяктык тараачыларның революстуг улуг чаалап алышынынар чок кылып дээш делегейин бүгү империализмниң кара херектерин ынчаарда-ла баштап турган даяг чок америк империализм ам делгейге чаз дайынның кыпсыкчызы, кандыг-даа хосталгаларның боогдакчызы кылдыр хөдөлүп, реакцияны, дайын кыпсыкчыларының, империализм лагериниң муруну одурунда чоруп турар деп чүвени олар көргүскенер.

Дараазында ол-ла темага холбаштыр В. И. Ленинниң «Коммунизмге

«чөөннээриниң» урулгар аары» деп номуңуң дугайында беседалажышкың бедик шынарлыг эрткен. Ол номуңуң дугайында беседалажышкыңга пропагандист болгаш дыннакчылар, Ленинниң ол ажилы-биле, Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязының төөгүлүг байлак дуржулгазы-биле чөпсөгелден даштыкы коммунисттик болгаш аяктык партиялар ам кайы хире быжыгып кандалган улуг күш болу бергенил деп чүвени олар херек кырында боттут чижектер-биле көргүскенер. Бир эвес ынчаарда большевиктерин партия эрге-чагырганы тудуп алгаш, капиталисттик болгаш помещикчи дарлалды узуткаар талазы-биле боттут хемчеглерин аңаа чоруткаш, делегейин революстуг болгаш аяктык шимчээшкининиң «шалыпчы бригадасы» болуп чазсаан турган болза, ам улус демократиязының чуртта-рында коммунисттик болгаш аяктык партияларын нууру-биле «шалыпчы бригадаларың» көвүдүзенин дыннакчылар чугаалааннар.

Дыннакчыларның тайылбырларының түнелдерин үндүрүп, эрткен материалды оларның эки билип алганын демделгелишаан, пропагандист бодунуң сүмезин берген. Түнел кичээлдерини ындагы арталар-биле эрттирип турары дыннакчыларның сонугургалын бедидип, оларның чугаалажып турар теманы ханы шингээдиң алырынга дузалап турар.

Кежээки школазың дыннакчылары пропагандист чугаазың кичээңгейлик дыннап, конспектилерин үргүлчү тургузуп турарлар. Олар кичээлдерге белеткенирде темаларга хамаарышкан материалдарны үргүлчү ажылдап турарлар. Ол талазы-биле дыннакчылар Мажаа, Арапчор, Чыргал-оол оларны кызымаккайын демделгээр чугула. Олар политиктиг литератураның номнарында аңгыда чечен-чогаалдык номнарын үргүлчү номуңу боттарының билгилерин байдып, быжыгырып турарлар.

Кежээки школазын ийги чылың өске-даа темаларга кичээлдер бедик деңгелди эртип турар.

С. ЧАКАР.

Бедик дүжүт дээш демисел

ТУРАН. (Телефон-биле). Би-Хем районун Туранда «Кызыл тараачын» колхозтуң хову бригаданың эш Баирга удурткан удобрение төгер бөлүү бо чылды чаагай дүжүдү алыры-биле 100 га черниң харын трактор-биле оваалап бөлдүргөн. База 25 тонна өдек болгаш худдү

бөлүп, тарылга шөлүнде төккөн. Эш Баирниң бөлүү бүгү улустун байырлары — соңгулдалар хүнүңе күш-ажылдың бедик көргүзүлгелерине ужуражың дээш хар оваалашыкының болгаш тарылга шөлүңе өдек, хүл төгериниң талазы-биле планын эрестип боттандырып турар.

Башкыларның дуржулгаларың солчушкуну

Чоокта Черби чеди чыл шыңгыга Кызыл районун школазының директорларың болгаш элекчилериниң школаларга эртем башкылаашкынын, өөредилге-кичээлдерин ажалдарың моон соңгаар улам экижидер сорулганы салып, боттарының ажалдарың талазы-биле дуржулгалар солчурунун хүнүн организастан.

Башкылар Черби школазының элекстарының ол хүнү кичээлдеринге олтуржуп, эртемниң методиктиг башкылаашкының талазы-биле тус-тус башкыларның эрттирген кичээлдериниң анализин кылган. Эртемниң методиктиг башкылаашкынын бедик деңгелге эрттирип, тайылбырлаашкынын амыралдын болушкуннары-биле холбаштырарын, көргүзүп материалдарын чөп ажылдап билерин чедип алган чамдык Санчай, Шербакова, Биче-оол, Шадрин ышкаш башкыларын дуржулгалар түнел хураалыга демделгези.

Ынчалзажок, кичээлдерин методиктиг башкылаашкынын куду шынарга эрттирип, кичээлдин чорудулгазында класче кичээңгей салбас, а чүгле самбыра чанында өөреникчи-биле чугаалажырын колдадып, оон-биле класстың өске бүгү өөреникчилерин бодунун доктаамал хайгааралыңдан дашкааралдытар чоруктарын чамдык башкылар болуруп турар дээрин түнел хураалга санал-онал берген эштер чугаалааннар.

Директорларың болгаш эргелекчилерин дуржулга солчушкунунун бо методиктиг каттыжалгазы, моон соңгаар районун школарынга эртемнер башкылаашкынын болгаш өөредилге-кичизилгелерин ажалдары улам экижидеринге аяктык дузаны берген.

К. ХЕРТЕК.

Малчыларның чарыжы

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барыш-Хемчик районун Шекпээрде «Кызыл тараачын» колхозтуң сурагалы койжулары эштер Успун-Дагы 52 хойлардан, Өйден-Буу 65 хойлардан, Сенди 52 хойлардан төрүтүнгөн чаш хураганнарын чидирг чокка камгалап ап, ол хураганнарын доруктур өстүрер талазы-биле улуг чедишкиннерлик болуп турар.

Аксы-Барлыкта «Ленин оруу» колхозтуң алдарлыг малчынары эштер Шырап, Сериз олар 150 ажыг хойлардан 150 ажыг хураганнарын бүрүнү-биле ап, доруктур өстүрүп турарлар. Хой кадарар талазы-биле колхозтуң сурагалы малчыны эш Сериз колхозтуң девиэкээрден бир бөрүнү база өлүргөн.

бүдүрүлгелерин ажил-агыйың оперативтиг талазы-биле хамаарышпас чорун хандырып турар. Ол хамаарышпас чорук бир талазында, бүдүрүлгелеринге хыналданы болгаш удурулганы боттандырып арганы күрүне берип турар болгаш өске талазында, планы ажыр болгаш долдур күүседери дээш демиселе чаа-чаа эгелээшкинерин илередир чорукту хандырып турар. Бүдүрүлгениң хамаарышпас чоруну планын күүселдеси дээш, хөргенин аяктыкы-биле чарыгаары дээш, ажилдың орулгазын хандырып дээш күрүне мурунуга оон долу харысгалгалың баш удур көрүп турар.

Ажил-агый санажылгазының боттанышыны болза, планнарын күүселдезинге, күш-ажыл бүдүрүлгелерин өзүлдезинге, бүдүрүлгелериниң технологияны ажилгаарына, күш-ажылдың организацыяны экижидеринге, материалды курлаавырларын камналгалык, материалдарын болгаш дериг-херекселдерин артык чарыгаар чорукту узушкаарыга, продукцияны шынарын экижидеринге болгаш оон бот-үнесин үргүлчү чийгедеринге, орулгалык чорукту бедидеринге иди болуп турар.

2. Ажил-агый санажылгазы болгаш материалдык сонугургалдык принцип чорудары

Ажил-агыйның социалисттик чорудулазының үндениң принциптерин бирээзи болза, бүдүрүп үндүрүлгени түнелинге бүдүрүлгениң болгаш аяктыкы бүрүзүнүң материалдык сонугургалың принцип болур. Ол принципни күрүне бүдүрүлгелеринге ажил-агый санажылгазының системазын дамчыштыр боттандырып турар.

План күүселдезиниң материалдык сонугургалы бодунун илерээшкинин чүнү-даа мурунда план күүселдезини түнелинден хамаарыштыр ажил-агый санажылгалык бүдүрүлгелеринге кирип турар аяктык-хөргелерден көрүп турар.

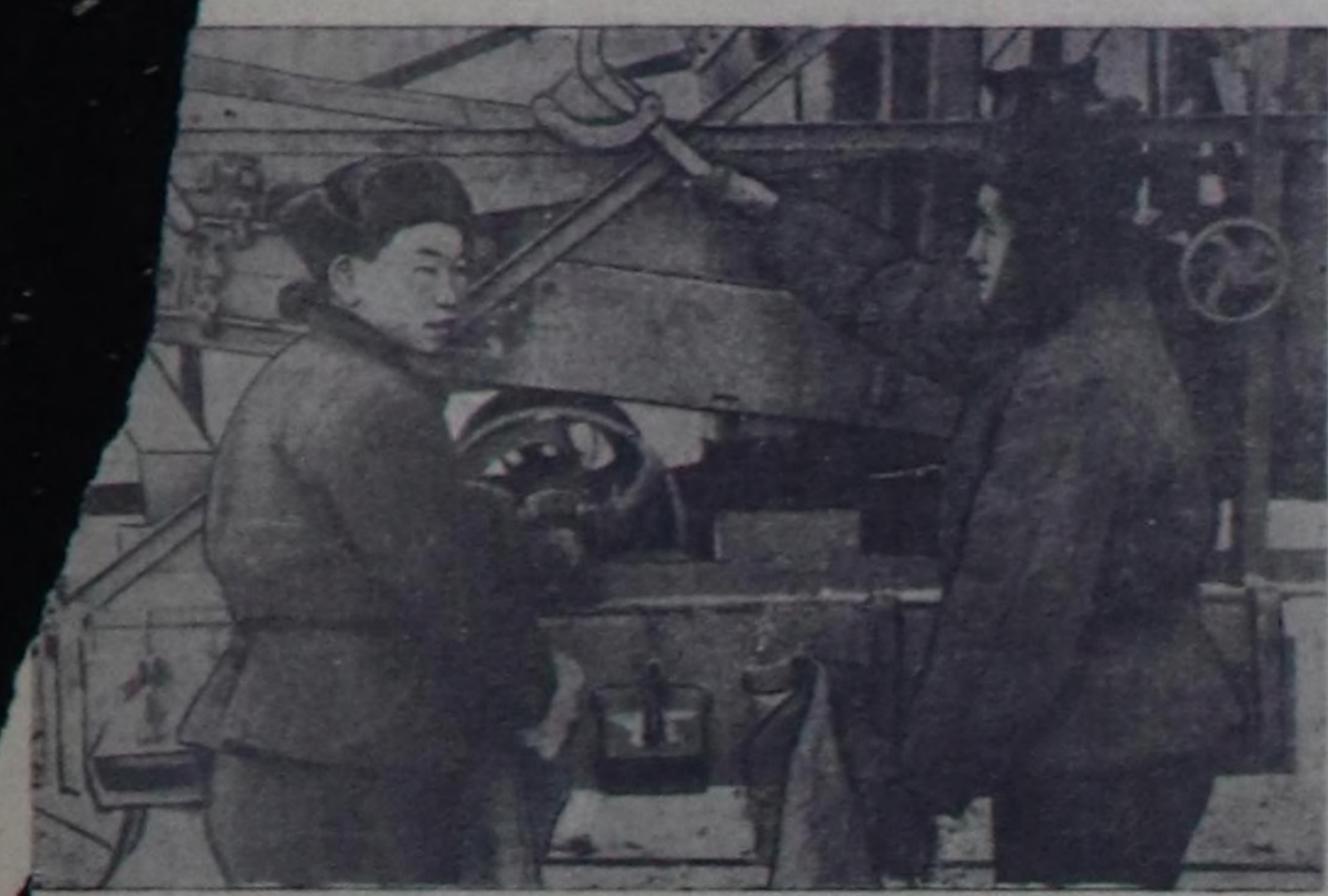
жылгазының солутунмас негелдеси болза күрүне планнарын бүгү көргүзүлгелер талазы-биле күүседери болур.

Ажил-агый санажылгазы улус ажил-агыйның планың хөгжүлдезинге бүрүн чагыртып турар. Коммунисттик партия болгаш Совет чазак ажил-агый санажылгазын ажил-агыйның иштики чыылдаларынын бар турар үнер дөстөрин долдузу-биле ажилгаар болгаш чаа-чаа үнер дөстөрн дилеп тывар сорулгага ажылдап турар. Ажил-агый санажылгазының телептиг боттанышыкыны, бүдүрүлгелериниң ажилынын экижидилгези орулгалары көвүдөдиринге чедирип турар. Чижээлээрге, 1950 чылда күрүне бүдүрүлгелериниң бүгү орулгазы 65,5 миллиард рубль турган болза, 1953 чылда—111,5 миллиард (план өзүгаар) рубль болуп турар. Ындаг болза-да, ажилы ажил-агый санажылгазының негелделери-биле дүшпөй турар, каражалы бүдүрүлгелерин ам-даа эвээш эвес бар. 1952 чылда үлетпүрүнч орулга чок бүдүрүлгелериниң когаралы 16 миллиард рубль болган. Хемур даш болгаш мяш үлетпүрүнч каражалы бүдүрүлгелер дыка хөй. Тудуг организацыяларының хөй кезин бот-үнесин чийгедериниң даалгаларын күүсөтпейн турар. 1953 чылдың бирги чартында алгы-кеш болгаш идик үлетпүрүнүн элээн каш бүдүрүлгелеринге үлетүп продукциязынын бот-үнесин планда көрдүнгенинен бедик болган.

Ажил-агый санажылгазының принциптериниң хажыдылганы, каражалы чоруктарын боттандырып, бот-үнесин чийгедериниң планнарын күүсөтпез чоруктар аар болгаш ол ышкаш чиник үлетпүрүнч продукцияларынга өртек чийгелдезин саададып турар.

Орулгалар талазы-биле планнарын күүсөтпезин чоруну күрүне бюджетине база саялдарың болган Чижээлээрге, 1952 чылда хөмүр даш үлетпүрүнү күрүне бюджетинге орулгаларын шилчилгени 180 миллион рубль түнге чедир бербээ.

Ажил-агый санажылгазы болза,

Тес-Хем районун Ленин аттыг колхозунун комсомолчулары А. Тегелдир, Г. Кулаң-оол олар мурнакчы ажилдап турарлар. Ч. Чурукта (солгай таласында оң таласында) А. Тегелдир биле Г. Кулаң-оол оларнын ОС—30 деп тараа арыглаар машинада ажилдап турарлары.

Чуруу С. Феоктистову.

Тускай эртемниглерниң амыдырал-чуртталгазынче кичээнгеини улгаттырар

СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь Пленумунун салганы көдээ ажил-агыйны улам ынай хөгжүдериңиң улуг программаны боттандырыныга кадрлар, ылангыя тускай эртемниглер улуг ролду. Тускай эртемниглер улуг амыдырал МТС-терге ажилдаары-биле дыка хөй чаа, тускай эртемниглер иешкен, оларны көдээниң ажил-ишчилери улуг өөрүшкүлө-биле күлээп ал турар.

Төрөңи чуртунуң херээнге бердинген шак ындагы патриотчу чорукту деткип, тускай эртемниглерниң чуртталга амыдыралын экижидер сорулганы Чаа-Хөл районунун партия, совет органдары, МТС-тиң дирекция чери база чамдык колхозтарнын баштаар черлери ам-даа чедир үнө-лейин турар фактылар бар.

Мурнуку чылдарда Улуг-Хем районда Димитров аттыг колхозтун дүжүдү дыка чавыс болуп үргүлчүлөп келген. Анаа агроном Т. Пеежская томуйлатырар, ол колхозтун хову ажилына кыска үениң дургузунда улуг чаартылгалыг эле организасташканын кылганындан, ында дүжү районун дээр колхозтарынын чедир бедэн. Эрткен чылын областын көдээ ажил-агый эргеленден эш Т. Пеежскаяны Чаа-Хөл районунун машина-трактор станциязынч кол агрономга томуйлаан.

Эш Пеежская бо аразында МТС-тиң директору эш Стихарева, райкүсөөм даргазы эш Чанзан-оолга болгаш СЭКП райкомунун секретары эш Фетисовка бажын айтырынын талазы-биле чеже катап кирбээ дээр.

Агроном эш Пеежскаяның амгы чурттап турар бажыны районун

суг ажил-агый чериниң, оон чөм кылар печказы бузук. Бажыныга культурулуг амыдыралга таарымчалыг байдал тургузар аргажок болуп турар.

Районун Кара-Талда «Тинилте» колхозта быжылгатынган МТС-тиң агроному эш Д. Митрашкинниң чуртталга амыдыралында чамдык чижектери база көргүзүп болур. Район төвүндө ол колхозтун суурунга чедир 5 километр чер, колхозта чурттаар бажың чогуңдан эш Митрашкина ол аразына каш айларнын дургузунда эртен, кежээ чадаг кылаштан келген. Барганынын баштайгы хүнеринде колхоз даргазы эш Арапчор агрономга ёзу бадымдалап бир бажың азаан. Ол болза, шаараш, печказы тургустунмак, сонгаларының шил чок, эжин үрелик бажың болган. Ону боду кылдырып алыр күсөлү, күжү четпес, ажылы база чай чок болганындан эш Митрашкина дуза дилеп, элзэн үр үелерде манап келген турба, колхозта парторганизация секретары эш Сырбыкай билеп тура боттук хемчег албайн келгени канчап-даа шын эвес.

СЭКП-ниң Чаа-Хөл райкомунун тускай эртемниг кадрлар-биле ажилыны кошканы, оларны амыдыралыңче сагыш салбас чоруун бо чижектер херечилеп турар. Ол болза, СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь Пленумунун доктаалына канчап-даа дүүшпес чорук болур. Кадрлар-биле ажил партия организасталарынын хүн бурунуң кичээнгеиниң төвүңе турар ужурулуг.

Т. АНДРИЯНОВ.

Школаның одалгазынче сагыш салыр

Бай-Тайга районун «Дөң-Терек» колхозта эге школа чылдың на одаар ыяшка чедимстей бээр. Эрткен 1952—1953 өөредилге чылында школаның одаар ыяжын белеткеп бээр-биле ол колхозтун баштаар чери район-биле керээни чарып, оон акша-мөңгүнүн ажылгаан турган.

Колхозтун керээ ёзугаар белеткээр ыяжы шупту 600 кубометр, а колхоз баштаар чери оон 300-үн чылзып тургаш, хаб белеткээр, өске кезин суму Совет-биле дугуржуп тургаш, хуу ажилдыларга онзаган. Түңнелинде чүү болганыл дээрге, ук школа 300 кубометр ыяш-биле өөредилге чылының чартынын эрттип алган, а хуу кижилер чагыс-даа кубометр топкак ыяш белеткеп бербээ. Өөредилге чылы төмөзөн болганда, школа одалга-биле бергедей берген. Бо дугайында школа эргелдизи колхоз баштаар черинге болгаш өске-даа черлерге каш удаа негелдени тургузуп келген.

Колхоз баштаар чери арга хереп-леп өл тал сөөрттүрер ужурга таарышкан. Доң тал шыжылады оттулуп тургаш, школа өөредилге чылын бораптап эрттип алган. А бо өөредилге чылында эге школа мурнуку чылдың байдалын катаптап турар. Оттулар ыяшты хаб белеткеп бээр-биле ук колхоз бо чылын чарган керээзин база-ла четче күөседип шыдаваан. Бо четпестериниң уламындан школаның өөредилге хүнери сөөлгү үеде каш-даа удаа үзүлгөн.

Мындыг өөредилгеге шаптыктыг, чылдың-на болуп катапташканын четпестерин өөренип көрбөс чорук суму Советиниң, колхоз баштаар черин болгаш районунун четпези бслур.

Б. ДАВАА.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Чаа-Хөл районун харылзаа контроларының Кара-Суг суурда салбырынын почтачызы Монгуш Александрниң ажилына харысалга чок, суурун чурткачылларынын чага бижин болгаш чагылазын ээлеринге чедир бербейн, ийи-үш неделя иштинде почтага чытырып турарын шүгүмчүлөп, көдээ бижикчи редакцияга чага бижээ. Монгуштун ажилын хынал көөрү-биле ук чагааны Чаа-Хөл районун харылзаа контроларыңе чоруткан.

Чаа-Хөл районун харылзаа контроларының Кара-Суг суурда салбырынын начальниги эш О. Крылова-ның редакцияга диннатканы болза, ук материалды салбырың ажилдак чыларын хуралына чугаалашкан, айткан фактылар шын болган болгаш Монгушка администрация талазы-биле сагындырган, Монгуш моон сонгаар ындаг чорук болдур-базын хүлээнген.

Планың сан талазы-биле көргүзүлгелериниң күөсетимес чоруу, продукция саарынын бергедей турар оон чагыш шынары, чиг-этин, оттулар чүлдүң болгаш материалдарын нормадан дашкаар хөйү-биле бар турары, ажил-төлөвириниң фондларынын ажыр чарыгалы, планың бот-үени улгаттырар чорук — бугурүлге чериниң байдалын баксырадыр.

Ажил-агый санажылгазын системаны планын күөседир-биле ишти курлавырларын үргүлчү дилеп тыварыңче болгаш оларны хөдөлүшкүңе киририңче бугурүлге черин албадаар.

Ажил-агый санажылгазын боттандырыныга планнашканын шынары эң улуг ролду ойнаар. Бир эвес бугурүлгениң курлавырлары чедир өөренип көрдүмөз турар болза, ажилда улуг четпестер, ажил-агый эвес улуг чарыгалдар ол курлавырлар-биле дуглатылып болур, а бот-үне талазы-биле план улуг күженишкни чокка-ла күөсетимес бээр. Мындыг фактылар көдээ ажил-агыйнын машина тудушкунуна бар турган. 1951 чылда ол алырнын бугурүлгелери үрей кылышындан 192 миллион рубль когаралдыг болгаш ажил-агый эвес чарыгалдары 50 миллион рубль турза-даа, бот-үени пландан дашкаар 60 миллион рубль түңге чигеткен. Планнашканын мынчаар бакка чорударга ажил-агый санажылгазын чугула негелден урелир. Ол чугула негелде болза, бугурүлгениң акша-хөргезиниң байдалы план күөседезиниң чорудулгазын харыялаан турары болур.

Күрүне болза, планың даалгаларын күөседирине бугурүлге чериниң сонургалын бедилеп, эргилдеп хөргезини болгаш капитал салымшынын четчелээр-биле орулганын чамдызын оон эргезинге шилчидип берип турар.

Эрткен чылын бугурүлге черлериниң болгаш министрстволарың эргезинге 33,2 миллиард рубль (азы бугү орулгаларың 228 хуузу) артып

калган. Эргилдеп хөргезиниң өзүлдезиниң 70 ажыг хуузу болгаш капитал салымшыныга чарыгалдарынын 30 ажыг хуузу бугурүлге черлериниң хуузуна курлавырлары-биле хандыртынар ужурулуг турар.

Хөй-хөй бугурүлге черлериниң каражалыг болуп турар чоруу ажил-агый санажылгазын үндениниң суларадып турар, чүге дээрге, оларнын каражалын мурнакчы бугурүлгелер дулгап турар. Ол болза, орулгалыг чоруктун улам ынай өзүлдезинге, чылдың көвүдериңге сонургалды чавызадып турар.

Барааның продукция бугурүп үндүрер талазы-биле планы доктааткан ассортимент ёзугаар, а ол ышак бот-үени чингедириниң болгаш орулгалар алырнын планын күөсеткенде материалдыг шаңналды тускай фондузу — директорнун фондузу тургустунар. Ынчалза-даа бугурүлге черлериниң удуртукчулары тус-тус ажилдакчылары болгаш коллективтерин материал талазы-биле шаңалп деткиниң дээр берип турар фондуң чамдыкта шын эвес ажылгап турар дээрзин чугаалаар херек. Бугурүлге мурнакчыларынын камналга дээр демиселиниң түңнелдерин өөренип көрбейн баар таварылгалар ховар эвес, ол болза, план күөседези дээр демиселге директорнун фондузунун ужурулугу чавызадып турар.

Ажил-агый санажылгазын боттандырыныга болза, хуваалданы күш-ажылды барымдалаар социалистич принципни төлөтпн-биле чорударыңа, бугурүлгениң ажилдакчы бурүзүнүң материалдыг сонургалын бедилерине дузалаар.

Ажил-агый санажылгазын быжылдарының болгаш бугурүлгени экижидерин херээңе не хоойлузунуң бугурүлгеге дээр турар сабыдарын өөренип көрүп турар шын тургустунган мөөңдөп садар өртөктер улуг ужурулугу.

Объективтиг экономикагит хоойлуларын негелдезин шын илереди, бот-үени болгаш орулгалыг чорук-

ту шын планнаарыңа даянган өртөктер системазы планнаарың күөседезинге, ассортиментини экижидеринге, продукцияның сорттун бедилеринге, материалды камнаарыңа идиг болур. Бо бүгү болза, бугурүлгелерин орулгалыг чоруунун өзүлдезинге база сабыдарыг.

Экономика талазы-биле үндөзилетинген өртөктер чокта ажил-агый санажылгазын принципни божаннаар, продукцияның шынарын бедилеринге материалдыг сонургалды бичелээр, чижээлээрге, даарыңага үлетпүрүңе чоңа эргежок чугула негетирин кылмалдары бугурүп үндүрерине сонургалды чавызадып турар ортумак бот-үне чамдык кылымалдар талазы-биле доктаатынган турган. Чамдык таварылгаларда ол болза, бугурүлге сорту экижидеринче шилчээр, орулгалар талазы-биле планын күөсетпес болгаш директорнун фондузун ап шыдава байдалга ону чедирин турган. Мындыг практиканы уламчылаар болза, ол шын эвес болур болгаш барааның асортиментини экижидеринге моондак болур ийик. Оон-биле кадды, ажил-агый санажылгазын быжылгаар чорук болза, үлетпүрүн ажилдакчылар кол күженишкенин күш ажилдыг бугурүлгелерин өзүлдезинге болгаш бот-үени чингедиринге уландырган турар ужурулуг дээрзин баш удур көрүп турар.

Продукцияның шынарыңа садып алыкчыларын негелдезиниң бедезин, эки эвес шынарыг болгаш чавыс сорттуг кылымалдары садып организасталарынын талазындан бугурүлгелерге чедирип турар. Чижээлээрге, Ленинградтын, В. Слуцкая аттыг пест-таавы фабриказы 1953 чылдың чеди айларынын дургузунда бодунун кылымалдарының сортуң кудулатканындан 2,4 миллион рубль каражага таварышкан.

Багай ажилдап турар бугурүлге чүгө бодунун продукциязынын шынарын экижидип тургаш, ол берге байдалдан уштууп үнүп болур дээрзин чигзиниң чок.

АВСТРИЯ-БИЛЕ КЕРЭЭ ДУГАЙЫНДА

1954 чылдың февраль 12-де дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлөл хуралына В. М. Молотовтун медеглеги

Австри айтырыгын соңгаарладышкын чокка шиптирлеп таарыштырарын Совет чазак улуг ужурулугу деп көрүп турар.

Австрия-биле күрүне керээзиниң төлөвилелиниң чүүлдериниң талазы-биле дөрт күрүнелериниң мурунда чедип алган дугуржушкунуна дугуржуп Австрия-биле күрүне керээзин чарары хостуг болгаш хамаарышпас австри күрүнени катап тургузарыңа чедирип келир. Австрия дугайында айтырыгын ыңчаар шиптирлээр Европага тыйбанын быжылгаарыңа эрге-ажыктарыңа тааржып, оон-биле кадды австри улустун национал эргелерин хандыраарың сорулгаларыңа дүжүп турар.

Австрия-биле күрүне керээзин чарарының дугайында чугаалажышкыны чеди чылдың дургузунда чорутунуп, а дугуржушкуннар мынчага чедир чедип алдынаан байдалды Совет чазак таарымча чок деп санап турар.

Австрия-биле күрүне керээзиниң мурунда герман эт-хөргезилерге хамаарышкан чүүлүн 1949 чылда дугуржуп алырыңа ийи ажыг чыл негетинип турган, ыңчаарга ол айтырыгың талазы-биле керээ төлөвилелиниң чүүлдерин Потсдам конференциязыңа-ла хүлээп алдынган шиптирлерге, а ол ышак Австрияга хамаарышкан политиктиг, экономиктиг айтырыглар талазы-биле өске-даа дөрт талазыг дугуржулгаларга буруну-биле дүжүп турган деп чүве билдигир болгай.

Австрия-биле күрүне керээзиниң төлөвилели 1949 чылда чүгө чамдык чүүлдерден аныгаазы ССРЭ-нин, Францияның, Англияның болгаш АКШ-тын аразыңа колдуунда дугуржунга берген турган. Австрия-биле керээ белеткелни доозарыңа улуг шаптыкташкын Австрияны келир үедеги хамаарышпас болгаш хостуг чоруунун салым чолу-биле сырый холбаалыг айтырыгын АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның төлөвилелериниң көөр күзөл чок болуп турарында.

Хостуг девискээр Триестиге хамаарыштыр Италия-биле тайбың керээзиниң талазы-биле АКШ-тың болгаш Англияның боттарының хүлээлгелерин күөседир эргежок чугула деп Совет чазак санап турар. Бо талазы-биле АКШ болгаш Англия Триестиниң девискээрин херек кырында англи-америк шериг базаны кылып ап, боттарының хүлээлгелерин күөсетпейн турар чорукту Совет чазак таарышпас деп санап келген болгаш санап-даа турар. Ындыг байдалды ужурунда Австрия-биле база шак-ла ындаг байдал болбазын дээр Совет чазактың оралда-

жып турары черле билдигир. Ынчангаш хостуг девискээр Триестиниң дугайында айтырыгын хажымзы-биле эрттип шыдава бис.

Сөөлгү ийи чылдар—1952 болгаш 1953—Австрия-биле керээ чарарының орунда база бир шаптыкташкынын ажып эрттеринге барык буруну-биле чоруй барган.

АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның чазактары 1952 чылдын мартта Совет Эвилелиниң киржилгези чокка боттарының чагыс талалай белеткеп алганы «допчулаан керээзин» төлөвилели дээр чүвени хенертен көдүрүп үндүргенер. Анаа сөөлгү үениң иштиңе чагыс талаланчак хөдөлүшкүңерге чачыл болу берген чүвениң ыңчаар-ла болу бергени ол чорон.

Дөрт күрүнелерниң мурундагы дугуржулгалыг шиптирлеринге болгаш Австрияны мурундагы дугуржунга удуралышкың ол чаа төлөвилели австри чазак база идепкейли-биле деткээр. Ынчангаш күрүне керээзиниң дугайында айтырыгын шиптирлээриниң сөөлгү уламдыгышкынының харысалганы Австрияның чазак база бодундан дүжүрүп шыдава.

«Допчулаан керээ» төлөвилели ССРЭ-ге мырыдай таарышпас болганы билдигир болгай.

Бирээде, күрүне керээзиниң төлөвилелинде дөрт күрүнелерниң аразында четирин-биле тодаргай болгаш дугуржулгалыг чүүлдер турбуже, ында австри улустун демократтыг эргелериниң дугайында айтырыгын херекке албайн турар.

Ийде, ол төлөвиле АКШ-тын болгаш Англияның, а оон соонда Францияның база ат салганы Потсдам дугуржулгаларында чүүлүг деп көрдүнгөн, Совет Эвилелиниң эргелерин—чижээлээрге, «мурундагы герман эт хөргезилерге» хамаарыштыр эргелерин каржызы-биле үрөп турар.

АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның чазактары боттарының чагыс талалай белеткеп алганы «допчулаан керээ» төлөвилелиниң ол чол чок идеяндан ойталагыже барык ийи чыл эртти. Уш күрүнелерниң чазактарының «допчулаан керээзиниң» төлөвилели адалтың сөөлүдө кээп чугаалажып көрдүндө дүжүрүткөн деп чүвени ам бистер билеп турар бис. Ынчангаш Совет чазак күрүне керээзин чарарын дүгедиринге бүгү-ле болдунар чүүлдерин кылыры болдунар аргалыг болгаш эргежок чугула деп санап турар.

Ол айтырыг амгы үеде кандыг болуп турарыг? Дөрт күрүнелерниң эвалелчи комиссиязын контролдан Австрияның принци үрелип турар.

Ажил-агый санажылгазын быжылгаашкыны бугурүлге болгаш акша-хөргези планнаарының шынарын дыка бедилерин болгаш оларнын аразында хамаарылазын экижидерин негеп турар.

Заводтун иштики ажил-агый санажылгазын чорударының, бот-үени чингедириниң болгаш чылдыгы улгаттырының херээңе улуг ужурулугу болгаш дугайы Москвада металлургияның «Каддыр болгаш маска» заводунун чижээ херечилеп турар. Мында чех бурзуу бугурүлгениң хемчээни, нормаларын, штатты болгаш ажил төлөвириниң фондузы баш удур көргөн квартал планын, күш-ажыл бугурүлгелерин бедилер болгаш бот-үени чингедир, планың өртөктер талазы-биле даалгаларын ап турар. Цехте бугурүлгениң квартал смедазы болгаш продукцияның бот-үениниң планын калкылажыңы бар. Цехтиг бугурүлге хуралына планын күөседезин хандырар хемчеглерини шиптирлеп ап турар.

Мында ажил-агый санажылгазында чүгө чехтер эвес, харын улуг улуг салбырлар, участоктар болгаш агрегаттар база кирип турар.

Социалистич чарыш болза, кылмыр ажил бурүзүңе бот-үени чингедир дээр, комплексилги камналга дээр ышак демиселди ындаг хевирлериниң тыттып келирин болдурган. Социалистич чарыш үрей кылышкынар болгаш өске-даа бугурүкчү эвес чидирилер-биле демиселге ажилчыларны туруштуун болгаш эгелешкенини бедилдип турар.

Материалдыг сонургалды, ажилчы чоннарын чогоадыкы эгелешкениниң, социалистич чарышты калбартырың принциптерин төлөтпн-биле чорудары камналганын чурмуң күштелдирери дээр демиселге улуг ролду ойнап турар.

Г. КОЗЛОВ, экономика эртемнериниң доктору.

АВСТРИЯ-БИЛЕ КЕРЭЭ ДУГАЙЫНДА

1954 чылдың февраль 12-де дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлөл хуралына
В. М. Молотовтун меделели

(Төнчүзү. Эгези 3-кү арында).

дээр деп чүвени утуп болбас. Ол чорук Австриянын кижги болгаш материалды кур күштерин, ылангы сөөлгү дайынга Австрияны күш-биле каттыштырганын түнелинде герман милитаризминин агрессии сорулгаларына ажыглаар чорукка чедирип келген.

Ол бүгү болза, Барыин Германиянын талазындан Австрияны бодунга күш-биле каттыштырыныч чаа оралдажышкындарын болдурбас сорулга-биле болгаш демократтыг Австриянын хамаарышпас чоруун, ооң девискээр талазы-биле бүдүн болгаш кызыгаарларынын дээр болбас чоруун херек кырында хандылар дээр четир боттук хемчеглерин алырын негеп турар.

Австрия-биле күрүнелерниң белектетинген төлөвилелинде ол байдалче кичээгенин салган турган. Ол керезиниң төлөвилелин үш чүүлүнде мынчаар чугаалатынган:

«Эвилелчи болгаш каттышкан күрүнелер герман тайбың керезинге Австрияны тускай эргелиг, хамаарышпас чоруун Германияны чүүлүгү деп көөрүн хандырып турар болгаш Австрияга база австри девискээрге хамаарыштыр бүгү-ле девискээр болгаш политиктиг чөрдүздөзер талазы-биле Германияны ойталаан турар чоруун хандырып турар байдаларын кирип турар».

Чугаалажып көрүп турар керезиниң төлөвилелинде Австрияны Германияга күш-биле каттыштыр чорукту хоругаарынын дугайында тускай чүүл база бар. Ол дугайы кичээлээр, дөрткү чүүлдүн бири чүүлүнде чугаалап турар:

«Австрия биле Германиянын аразыга политиктиг азы экономикактиг эвилелди хоругаар деп эвилелчи болгаш каттышкан күрүнелер-биле кады ажылдажырын Австрияга хүлээлип турар».

Адактын сөөдүнде, күрүнелерниң төлөвилелинде 27 чүүлү Германия бодунуң чөсөөленишкенин каттап төрүндүдеринин улганышкынына хамаарыштыр герман девискээрдэн дашкаар кандыг-бир хемчеглерин аш шыдавазын дээр эвилелчи болгаш каттышкан күрүнелер-биле кады ажылдажырын Австрияга хүлээлип турар.

Барыин Германияда катап төрүтүнүп турар милитаризминин талазындан Австрияга боттук айылды тургузуп турарынын дугайында херечилеп турар фактылар турда, айтырып чүүлдерин чугулазын ооза тодаргай болуп бар чыдар. Австриянын бот тускайлан чоруунуң болдурлар арга чогунуң болгаш ооң Барыин Германияга чагыртырык эргежок чугулазынын дугайында амгы үеде терзин бодалдын идеяын сургаалдап турар. Барыин Германиянын чазакта чок парламента органынын меделелдеринче кичээлге салбайн барып болбас. Ол дугайы Барыин Германиянын официалдыг төлөлекчилериниң чугаалары база херечилеп турар. Барыин герман монополиялар Австрияны экономика талазы-биле чоорту чагырып алып сорулга-биле чамдык практиктиг хемчеглерин чоруда бергенер.

Барыин герман милитаристтериниң болгаш өжжөн негекчилериниң Австрияны күш-биле каттыштырып алырынын талазы-биле кирип турар планиры Австрияны чагыртык бөлүктөрүнүн чамдык төлөлекчилериниң ортузунда деткимчеге база таваржып турар.

Ылангы герман күрүнелериң чагыртык каттап тургузарынын болгаш ооң демократтыг, тайбыңга ынакшылдыг хөгжүлдесин хандырып болуп, Германия-биле тайбың керезиниң дугайында айтырыгны АКШ-тың, Англиянын болгаш Франциянын чазактары дагындагы сөгөөрдүлүк турарынын учурунда, ону херекке албайн барып болбас. Германия-биле тайбың керезин чарары герман милитаризминин, катап төрүтүнүшкүнүнүң аргазын болдурбайн, Австрияны тускай хамаарышпас күрүнелер болуп догунашкынын эң чугула магадазды болуп ийик.

Германия-биле тайбың керезиниң белектээр болгаш чарар дугайында совет саналды АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын чазактары хүлээп албаан, ынанганш Германия-биле тайбың керезиниң дугайында айтырыг амдызында шиптирлетимейн хевээр арттып турары харадан чыгар.

Болдунган байдалды барымда-

лааш, дөрт күрүнелер—АКШ, Англия, Франция болгаш ССРЭ—Европага тайбынны быжыглаарынын эрге-ажыктарына таарыштыр австрияныгы шиптирлеп турарынын үзүндө Барыин Германиянын талазындан Австрияны күш-биле каттыштырынын оралдажышкындарын болдурбас болгаш Австрияны хамаарышпас чоруун хандырып шыкынды хемчеглерин алып хүлээлгели.

Германия-биле тайбың керезин чардынары билек ындыг яныштыг хемчеглер херек чок болгаш артык болу бээр деп Совет чазак бодап турар.

Германия-биле тайбың керезин чарарын дүргөдөр дугайында Совет чазактын кириген саналдары харын ол сорулгаже уланган. Германия-биле таюонд керезиниң дугайында айтырыгы мынчаар шиптирлетинге герман болгаш австри улустар, база Европанын өске-даа улустары сонуургалдылар.

Бистер бөгүн Австрияны даштыкы херектер министри дээрги Фигльдин меделелин дынадыкыс. Совет гөвөөлөр чөвүлөл хуралдың хүн айтырыгына Австрия-биле күрүнелерниң дугайында айтырыгны киришкен дугайында саналды киришкен, ол айтырыгны чугаалажып чурарынын үзүндө австри төлөөлөр ин дынаары эргежок чугула деп санаан.

Бистин чөвүлөл хуралымыста келген Австрияны төлөөлекчилерин байырып тур бис. Бо чөвүлөл хуралга бодунуң бодалын тайылбырлаар арганы Австрияның чазактагы гипсыры эргежок чугула болган.

Герман айтырыгны чугаалажып турарынын үзүндө бистер герман улустун төлөөлекчилерин, Чөөн болгаш Барыин Германияны төлөөлекчилерин дынаар аргажок болган бис. Бо чөвүлөл хуралга Германияны төлөөлекчилерин чалаар дугайында саналды Барыин талакы үш күрүнелерниң министрлери хүлээлгели барганына хомуудавайн барып болбас.

Дээрги Фигль австри чазактын мурундан керээ өзүгаар Совет Эвилелинге Австрияның дамчыдып берип турар мурундагы герман эт-хөрөнгилер дээр 35 чүүл өзүгаар доктаатынган түнөөр төлөгелерин долларларга эвес, харын австри бараннар бериншикни-биле чорудар дугайында күзелди илереткен.

Совет чазак ол күзелге уткуштур баарына белен. Австриянын чазактын ол күзелди барымдалаш Совет чазак Австрия 35 чүүлде айтынган түнүү Совет Эвилелинге доллар-биле эвес, харын бараннар берип төлөөлөр эрге чөпшээржип турар.

35 чүүл-биле холбаалыг өске сагындырылган кандыгыл дээрге, ындыг яныштыг айтырыгынын чаа чугаалажып көрүлдөи Австрия-биле күрүнелерниң дугайында айтырыгны шиптирлеп таарыштырыныч чаа нарындажышкындардан болгаш узамдыктыкышкындардан аңгыда чүнү-даа берип шыдавак деп чүвени биле чогур.

Бистер манаа дайын үзүндө болгаш ооң доозулганынын соонда Австрияга таварышкан каража-когаралдарын дугайында сагындырынын дынадыкыс. Ынчалза-даа, гитлерлиг армиянын составына кириптинген турган австри шериглер Совет Эвилелинге аажок улук каража-когаралдары таварыштырганын утуп болбас, база чүгө Совет Эвилелинге эвес болдур-ийин. Харын ооң учурунда 1943 чылдың ноябрь 1-деги Австрия дугайында Москваын сурагыг декларациясында дайынга гитлерлиг Германиянын талазына киришкени дээр Австрия харысалганы хүлээр деп айткан. Ындыг турбуже, Австрияның чедирген каража-когаралдарынын; оода чамдыктын безин катап тургузтуруп талазы-биле Австрияга кандыг-даа хүлээлгелерин оназавайн келген болгаш оназавайн турар. Австрия-биле керезин көрдүнүп турар төлөвилелин 35 чүүлү Австрияны өңчүзү болбайн турар. Австрияда чүгө мурундагы герман эт-хөрөнгилерге хамааржып, мынчаарга ол мурундагы герман эт-хөрөнгилер керээде көрдүнүп турар хуусаанын соонда Австрияны өңчүзү болуп шилчип бээр.

Мээң тайылбырлааным бодалдар Совет Эвилелингиң амгы чөвүлөл хуралды көрүлдесинге кирип турар саналдарынын үндесинде салдыган.

Ол саналдарын утка-шынары мындыг:

«Хамаарышпас болгаш демократтыг Австрияны каттап тургузарынын дугайында күрүнелерниң чаранын дугайы»

Европага тайбынны быжыглаарынын эрге-ажыктары болгаш австрия улустун национал эрге-ажыктарын хандырынын эргежок чугулазы хостуг болгаш хамаарышпас Австрияны эң дүргөн каттап тургузарын негеп турар болгаш австрия айтырыгын шиптирлеп таарыштыры дөрт күрүнелерниң бар дугуржулгаларына дүүшкөк болуп учурлук дээрин ССРЭ-нин, Франциянын, Англиянын болгаш АКШ-тың чазактары чүүлүгү деп көрүп турар.

Анаа дүүштүр дөрт күрүнелерниң чазактары мынчаар дугуржушкан:

1. Дараазында чүүлдерин удуртулга болдуруп алгаш, «хамаарышпас болгаш демократтыг Австрияны каттап тургузарынын дугайында күрүнелерниң үзү» кылган текстинин үш ай хуусаа иштинде белектээрин даштыкы херектер министрлериниң оралкачтыларынга дагыр:

а) Австрия-биле күрүнелер керезиниң дөрт күрүнелер аразына 1949 чылда колдуунаа дугуржунган төлөвилелин белектелген доозар, Австрия анаа дүүштүр тускай эргелиг, хамаарышпас болгаш демократтыг күрүнелер каттап тургузтуруп, дөрт күрүнелерниң контролондон хосталыр, а ам туруп турар контрол механизми — Австрия талазы-биле эвилелчи комиссия болгаш ооң бүгү органныр—узукатынар болгаш Австрияны ээлеп чагырары соксатынар;

б) Австрия-биле күрүнелер керезиниң текстинге дараазындагы немелде чүүлү кириер:

«Боттарынык чөсөөлчү күштери-биле Германияга удур дайынга болгаш Австрияны хостарына кирип турган кандыг-даа күрүнелер удур уланган кандыг-бир коалицияга азы шериг эвилелдеринге кирбесин Австрия хүлээлип турар.

Бодунуң девискээринге даштыкы шериг базаларын тургузарын болдурбасын, а ол ышкаш Австрияга, даштыкы шериг инструкторларын болгаш тускай эртемчилерин ажылаар чорукту болдурбасын Австрия база хүлээлип турар».

АКШ-тын, Англиянын, Франциянын болгаш ССРЭ-ниң чазактары бо чүүлде байдалдары сагым деп хүлээлгели боттарына ап тур;

в) Австрияның чазактын күзелдеринге уткуштур күрүнелер керезиниң төлөвилелин 35 чүүлүн өзүгаар мурундагы герман эт-хөрөнгилер дээр Совет Эвилелинге бээр төлөвилер түнүү Австрия бараннар берилдеси-биле долган турарына Совет Эвилелингиң чазактын чөпшээрелин илередип турар дугайында дынадыкын меделелге алып.

2. Австрияны Германияга күш-биле каттыштырар дээр чаа оралдажышкынын болдурбас сорулга-биле Австрияны чогуур зоналарынын девискээринде туруп турар дөрт күрүнелерин шериглерин үндүреринин хуусаанын Германия-биле тайбың керезин чардынгыга чедир узадыр.

Эвилелчи комиссияны узуктаары-биле кады бүгү даштыкы шериглерин Вена хоорайдан харуга үндүрер.

Дөрт күрүнелерин Австрияга түр артып калыр шериглери ээлеп чагырылга шериглери болбас болгаш ээлеп чагырылганын функцияларын күөсетпес, а ол ышкаш австри администратцияны херектеринге болгаш чурттуң хөй-нини политиктиг амдыраалына киришпес.

Ол шериглериниң эрге талазы-биле байдалдары Австрияны кириптеги-биле дөрт күрүнелерниң белектээр учурлуу тускай дугуржулга-биле тодаргайлатынар болгаш Австрия-биле күрүнелерниң күштүг болуп кириери-биле кады харуга күштүг болуп кириер.

3. Триест хоорайны болгаш ооң казыында девискээрлерин даштыкы база кылдыр ажылавак дээрзиниң дугайында Совет чазактын саналы-биле холбаштыр Триест дугайында айтырыгны көөрүн даштыкы херектер министрлериниң оралкачтыларынга дагыр:

Австрия-биле күрүнелер керезиниң дугайында айтырыгны шиптирлетинге амгы берлин чөвүлөл хуралы бодунуң чугула сорулганын күөсөдөр дээрзиниң дугайында күзелди совет төлөөлөр илередип турар.

Австрия-биле керээ дугайында айтырыгга хамаарыштыр Совет Эвилелингиң саналдап турар шиптирлеп улустар аразынын харылзаларында дүшкүрлүг чоруктары чавырылдырыныч боттук учур-дузалыг болуп ийик.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлөл хуралы

БЕРЛИН. (СЭТА-нын тускай корр). Февраль 12-де, Бөгүн шаандагы эвилелчи контрол чөвүлелериниң бажынына дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң ээлчелиг хуралы болган. Хуралды Ж. Бидо даргаалаан.

Хүн айтырыгын үшкү пунктузун — Австрияны күрүнелер керезиниң дугайын чугаалажып көөрүнчө министрлер шилчип киргенер.

Даргалакчы Бидо хуралды ажыткаш, Австрияны даштыкы херектер министри Л. Фигль баштаган австри чазактын төлөөлөр хуралдар залче чалаан.

Л. Фигль хуралга меделел номчаан, ол меделел болза, австрия күрүнелер керезиниң дугайында айтырыгны чугаалажып көрүп турар үеде дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң чөвүлөл хуралына австрия чазактын кирижириниң дугайында ооң дилээндиги эгелен.

Австрия күрүнелер керезин чарлыган туруп, база ындыг бөйдөл-биле хостуг болгаш хамаарышпас Австрия каттап тургузтуруп туруп дээр дугайында дөрт күрүнелерге кийгириг Фигльдин меделелинде кирген.

Австрия күрүнелер керезиниң дугайында 1946 чылда-ла эгелен чугаалажышкындар австрия чазактан канчал-даа хамаарышпас чылдагаанынын журулдан ам-даа доозулаан деп меделелде оон ычай чугаалап турар. Ынчалга, Фигльдин меделели болза, хостуг, хамаарышпас Австрияны каттап тургузуштуру элэн хөй чылдарың дугуржунда АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын, а ол ышкаш оларныкы-биле бир-ай хөдөлүп турар австрия реакциялыг бөлүктөрүн буруузубиле узамдыгып турар деп фактыны хөй-нитиниң санал-оңалындан чагырар сорулгалыг, барыин талакы күрүнелерин болгаш Австрияны чагыртык бөлүктөрүнүн шагдан бээр непердери туруп ол пропагандазынын каттапашкыны болуп турар. Фигльдин меделелин австрия күрүнелер керезин чарарынын узамдыгышкынын чылдагаанына хамааржып турар кезээ барыин талакы үш күрүнелерин 1952 чылдың мартта иди үндүргөн база австрия чазактын дөткөз «допчугулатынган керээ» дээр керезини бүрүнү-биле оюп эртин турар. Барыин талакы күрүнелериниң чүгө 1953 чылдың ноябрьда күш чок болдурган ол төлөвиле дөрт күрүнелериниң аразына австрия айтырыг талазы-биле дугуржулганын чедип алдыны болурун баш бурунгаар-ла чок болдурган турган, чүгө дээрге ол херек кырында хамаарышпас болгаш де-

мократтыг австрия күрүнелери каттап тургузарычче уланган кандыг-даа доктааларны көрбөй турган. Австрияга фашисттер өзү-чурумунуң каттап төрүтүнөриг калбак делелерини хевээр арттырып, база ССРЭ-нин Австрияда экономикактиг эрге-ажыктарына хамаарышкан чүүлдерин күш чок болдуруп турган. Керээ төлөвилелин ССРЭ-ниң Австрияда экономикактиг эрге-ажыктарына хамааржып турар мурунда-ла чөпшээржитинген чүүлдерин, ылангы Австрияга шилчигинген немес активтериниң орнуна Австриянын Совет Эвилелинге төлөвр бээр, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Австриядан нефть казар эргелерин көрүп турар 35-ки чүүлү эде көөрүнүң дугайында дилег меделелде бар болуп турар.

Фигль бодунуң меделелин кылган соонда Иден сөс алган. Австрия күрүнелер керезиниң дугайында айтырыгны чөвүлөл хуралга чугаалажып көөрүнчө австрия чазактын кириштин дээр дугайында ооң дилээни Иден дөткөз. Бо чөвүлөл хуралды киришкелери дөрт күрүнелер шиптирлеп Австрия дугайында 1943 чылдың Москва декларациязы боттанган туруп дээрзиниң талалкачтылары болуп турар деп Иден меделелден. Австрия күрүнелер керезиниң төлөвилелин 47 чүүлдериниң талазы-биле элэн чөпшээржилгелерин дөрт күрүнелер мурунда-ла чедип алган деп Иден чугаалаан. Ынчалга, артык беш чүүлдериниң талазы-биле дугуржулга чедип аш шыдавак бис бе, ынаш? деп ол айтырган. Оон-биле кады Иден болза, австрия күрүнелер керезиниң төлөвилелин дөрт күрүнелерин аразына мурунда-ла чөпшээржитинген 35-ки чүүлү эде көөрүнүң дугайында Фигльдин меделелинде кирген дилегни чүүлүгүзүп көрүп турган.

16, 27, 42, 48, 48—БИС чүүлдерде амдыга чедир кулатынган пункттарын талазы-биле дугуржулга чедип алырынын аргазы-биле, база австрия төлөөлөрүн 35-ки чүүлге хамааржып турар дилээни чугаалажып көөрүнүң аргазы-биле даштыкы херектерин дөрт министрлери бо чөвүлөл хуралга австрия күрүнелер керезин доосуннар дээр дугайында саналды Иден кирген.

Оон соонда В. М. Молотов сөс алгаш, Австрия-биле керезиниң дугайында айтырыг талазы-биле меделел кылган. (В. М. Молотовтун меделели солунуң бо дугуржулга нарлатынган). В. М. Молотовтун меделели доозулган соонда «Хамаарышпас болгаш демократтыг Австрияны каттап тургузарынын дугайында күрүнелер керезин чарарынын дугайында» совет төлөөлөрүнүн саналдарынын бижимелин Франция-

нын, Англиянын болгаш Австрияны даштыкы херектер Министрлери а ол ышкаш австрия төлөөлөр шилчидип берген.

В. М. Молотовтун соонда Дилес сөс алган. Ниятиге биле фактыларга чөрүштүр. Даллес эа, австрия күрүнелер керезиниң дыгаа чедир чардынаанынын боттанмаанын буруузду Совет Эвилелинде кылдыр көрүзери оралдажып турган. Ынчалза-даа Даллес ылангы байдалдарга эжелген чылдагаанынын кандыг-бир анализин кылдырып чайла? берген. Австрия күрүнелер керезин чарарына карачыгыш шалтыкташкын болза, керезиниң төлөвилелин чүүлдериниң шилчүлүгү эес кезиниң талазы-биле дугуржулганын чок болуп турары болу деп Даллес чугаалаан.

Ынчалза-даа, ол чөпшээржитинген чүүлдерин чугаалажып көөрүндө харын АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын чазактары элэн хөй чылдарын дугурзууда яны-бүрү чылдактар-биле чайлап келген, а ооң соонда боттарының «допчугулатынган керезини» идип үндүргөш, австрия айтырыгын чөргөш чалаан-даа чугаалажып көөрүшкүни болдурмас кылып кааннар дээр дугайында фактынын талазы-биле чүнү-даа ытывайн берген.

Бөгүнү хуралга Иденниң кириген саналын деткип турарын Даллес меделген.

Бөгүн совет төлөөлөрүн кириген саналдарынын талазы-биле чүгө чугаалааш, оларын дугайын сөзүредир чугаалаарын Даллес чугаалаан.

Оон соонда Бидо чүгө чугаалааш, француз төлөөлөр австрия күрүнелер керезин чарарына иди бээр деп бодап турар деп балыктаан. Ол база-ла Иденниң саналына каттык берген. Оон ычай Молотовтун кириген саналдарынын талазы-биле чүгө чугаалаар деп бодап турарын ол немезин.

Дөрт министрлериниң чөвүлөл хуралына австрия күрүнелер керезиниң дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүнчө австрия төлөөлөрүн кириштин дугайында айтырыгны шиптирлетээр херек деп хуралды төнчүзүнде даргалакчы Бидо чугаалаан.

Дөрт күрүнелериниң министрлериниң хуралдарына австрия айтырыгны чугаалажып берген таварылгада анаа олуржуп болуп арганы австрия төлөөлөргө бээрин В. М. Молотов санады.

В. М. Молотовтун ол саналы хүлээп алдыган.

Венгрияда чер ажылдыг муракчы бүдүрүлгө кооперативтери

БУДАПЕШТ. Эрткен чылын Венгриянын дык хөй чер ажылдыг бүдүрүлгө кооперативтери боттарынын ажал-агыларын быжыдып, белик дудуктерин өстүрүп ал, мал ажылы чедикшикниң хөгжүткен. Оларын олча-ажыктары дык бөдөн. Бүдүрүлгө кооперативтеринин сүмезин өзүгаар венгер чазак оларын эң акыларын меделелден. Чоград областа Сентеш суурнуң «Хосталга» кооперативинге «Чурттуң муракчы бүдүрүлгө-кооперативтиг ажал-агылы» деп атты тыыскаан болгаш Венгер Улус Республиканын

министрлер чөвүлелин шилчир кызыл туруп болгаш акша шаңканы тыыскаан.

1949 чылда тургустунган ол кооператив баштайгы чылдарында бир хольд (бир хольд 0,57 га-биле дөпшөк) черден 8—9 центнер кызыл-төстө, а эрткен чылын 17,4 центнер кызыл-төстө ажаап алган. Ол чорукка анаа ийн каттап чорашан совет колхозчуларын дуржулгазы дузалаан. Сөөлгү айларын дургузууда ол кооперативке 114 чаа кижигүнөр киргенер.

(СЭТА).

ДЕЛЕГЕЙНИ БИРГИ ЧЕРИ ДЭЭШ ХААК МАРГЫЛДААЗЫ

Совет спортсмен Владимир Кузинниң тиилелгези

ФАЛУН (Швеция). Февраль 14-те Швециянын Фалу хоорайынын кидында Лунгет деп хаак станциязына делегейин бириг чери дээр хаак маргылдаазы эгелен.

Шак бо улук маргылдаада яны бүрү чуртарын 250 ажыг хаакчылары кирип турар. ССРЭ-ниң командазында 45 кижиги кирип турар. Маргылдаада Чехословакиянын, Венгриянын, Румыниянын, Герман

Демократтыг Республиканың болгаш өске-даа чурттарын хаакчылары ол ышкаш кирип турарлар.

Маргылдаа 30 километрге манашкыны-биле эгелен. Оң бир дугаар черин совет спортсмен Владимир Кузин элээп, ол дистанцияны ол 1 шақ 50 минута 25 секундта эрткеш, 30 километрге делегейин чемпиону атты чедип алган.

(СЭТА).

Порвегияда совет конькчилериниң чайышпаңчак чедикшигин

ОСЛО. 10 муң метрге болган чарышка совет спортсменнер улук тиилелгени чедип алганнар. Ол дистанцияга эң эки түнделди Олег Гончаренко көргүскен, ооң шагы—17 минута 21,2 секунда, ийги черин Дмитрий Сакуненко алган, ооң шагы—17 минута 31,5 секунда.

ССРЭ-нин болгаш Норвегиянын конькчилериниң ийн хонукта үргүлчүлүн эш-хуунуң маргылдаазына совет спортсменнер 1377, 692 санын ап, бекдик мастерствоу база ка-

тал көргүскен болгаш чайынпаңчак тиилелгени чедип алганнар.

Маргылдаанын төнчүзүнде совет спортсменнериниң тиилелгезин демделээр-биле ССРЭ-ниң күрүнелер туруп фанфараларын үнүпүң адаа-биле көдүрүп үндүргөн болгаш Совет Эвилелингиң гимнинин ырладып күөсеткен. Көрүшкүлериң дымитин адыш часкаашкынын болгаш байыр чедиршикниң адаа-биле совет конькчилер хүндүлелин долгананын кылтынар.

(СЭТА).

Вьетнамда дайынга америка киржила

НЬЮ-ЙОРК. «Нью-Йорк пост» деп солунуң корреспонденти Роберт Алленниң Вашингтондан меделел турары болза: «Каттышкан Штаттар Индо-Кыдатче 500 хире авиатекистерин чоруткан. Оларын сорулгазы бооп, Каттышкан Штаттарын бергени дайынга болгаш транспорт самолеттарын чөп ажыглаар талазы-биле берге байдалда туруп турар французтарга дузалажыры болур».

(СЭТА).

Харысалагы редактор Д. О. БЕГЗИ.

СЭКП Тыва обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң үндүрүп турары

«АГИТАТОРНЫҢ БЛОКНОДУН»

1954 чылда чагылганы эгелээл.